

Cyngor Sir CEREDIGION County Council

ADRODDIAD I'R: Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Adnoddau Corfforaethol

DYDDIAD: 17 Mawrth 2022

LLEOLIAD: O bell drwy fideogynadledda

TEITL: Adroddiad ynghylch y Polisi Cyfyngiadau
Gwleidyddol ar Weithwyr Llywodraeth Leol

PWRPAS YR ADRODDIAD: Er gwybodaeth a phenderfyniad – er mwyn rhoi cyfle i'r Pwyllgor adolygu fersiwn ddiwygiedig y Polisi Cyfyngiadau Gwleidyddol ar Weithwyr Llywodraeth Leol

**Y RHESWM PAM MAE'R
PWYLLGOR CRAFFU
WEDI GOFYN AM YR
WYBODAETH:**

Ni ofynnwyd am yr wybodaeth.

CEFNDIR:

Sefydlodd Adran 2 Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 ("Deddf 1989") y cysyniad o gyfyngu gweithgarwch gwleidyddol ar gyfer rhai swyddi dynodedig er mwyn sicrhau bod gweithwyr llywodraeth leol yn wleidyddol ddiuedd (gweler Deddf 1989 yma: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/42/section/2>).

Yn unol â Deddf 1989, mae'n ofynnol i'r Cyngor gadw rhestr o'r swyddi hynny sydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol.

Gan ddod i rym ar 12 Ionawr 2010, newidiodd Deddf Democratiaeth Leol, Datblygu Economaidd ac Adeiladu 2009 (gweler y Ddeddf yma: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2009/20/section/30>) y dull o nodi swyddi sydd â chyfyngiadau gwleidyddol o dan Adran 2 Deddf 1989, a diddymodd y drefn o osod cyfyngiadau gwleidyddol ar staff yn sgil eu lefelau cyflog.

Y SEFYLLFA BRESENNOL:

O ganlyniad, penderfynwyd bod angen adolygu'r Polisi Cyfyngiadau Gwleidyddol ar Weithwyr Llywodraeth Leol (a ddiweddarwyd diwethaf ym mis Ionawr 2020) ('y Polisi') (gweler y Polisi Cyfyngiadau Gwleidyddol ar Weithwyr Llywodraeth Leol presennol yn **Atodiad 1**) oherwydd Brexit a newidiadau diweddar e.e. newidiadau i deitlau'r Swyddogion Arweiniol Corfforaethol.

Gweler y Polisi diwygiedig yn **Atodiad 2**. Mae'r newidiadau i'r Polisi yn cynnwys y canlynol:

- Datblygu'r esboniad o'r Swyddi Penodedig a'r Swyddi Sensitif (o dan y darn 'Pwy sy'n cael eu heffeithio?');
- Diweddaru'r cyfeiriadau at deitlau'r Prif Weithredwr a'r Swyddogion Arweiniol Corfforaethol;
- Cynnwys Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd a'r Swyddog Monitro / Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu yn y rhestr o Swyddogion Statudol a dileu '(dan Ddeddf 1989)' o 1b):

1. Swyddi Penodedig

...b) y Prif Swyddogion Statudol (dan Ddeddf 1989)

- Yn 2. Swyddi 'Sensitif' ychwanegwyd bod y swyddi hyn hefyd yn rhai sydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol.

Penderfynwyd hefyd bod angen diweddaru Cofrestr y Cyngor o Swyddi sydd o dan Gyfyngiadau Gwleidyddol a'r Swyddi sy'n Wleidyddol Sensitif, ac mae'r gwaith hwn yn mynd rhagddo.

Deallir y bydd angen diweddaru Contractau Cyflogaeth Staff er mwyn cyfeirio at eu rolau, os ydynt o dan gyfyngiadau gwleidyddol / yn wleidyddol sensitif.

A gwblhawyd Asesiad Effaith

Integredig? Naddo

Os naddo, esboniwch pam

Crynodeb: Nid yw'r adroddiad hwn yn cyfeirio at newid mewn polisi na strategaeth, yr unig beth a geir yw diweddariadau bychain i'r polisi presennol a newidiadau ffeithiol o ran rolau swyddi.

LLESIANT

CENEDLAETHAU'R

DYFODOL:

Hirdymor: Amherthnasol

Integreiddio: Amherthnasol

Cydweithio: Amherthnasol

Cynnwys: Amherthnasol

Atal: Amherthnasol

ARGYMHELLIAD / ARGYMHELLION:

Dylai'r Pwyllgor nodi a chymeradwyo'r newidiadau i'r Polisi Cyfyngiadau Gwleidyddol ar Weithwyr Llywodraeth Leol (yn **Atodiad 2**).

Y RHESWM DROS YR ARGYMHELLIAD / ARGYMHELLION:

Er mwyn monitro dyletswyddau deddfwriaethol y Cyngor o ran swyddi sydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol / swyddi sy'n wleidyddol sensitif gan gynnwys y gwaith o gadw Cofrestr y Cyngor.

Enw'r Cyswllt:

Elin Prysor

Swydd: Y Swyddog Monitro a Swyddog Arweiniol Corfforaethol:
Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu

Dyddiad yr adroddiad:

Acronymau: Amherthnasol

Atodiadau: **Atodiad 1-** Y Polisi Cyfyngiadau Gwleidyddol ar Weithwyr
Llywodraeth Leol presennol
Atodiad 2 – Y Polisi Cyfyngiadau Gwleidyddol ar Weithwyr
Llywodraeth Leol arfaethedig

CEREDIGION

CYFYNGIADAU GWLEIDYDDOL AR WEITHWYR LLYWODRAETH LEOL

Awdur: Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Pobl a
Threfniadaeth a'r Swyddog Monitro

13/9/19

Dyddiad Cyhoeddi:

CYFYNGIADAU GWLEIDYDDOL AR WEITHWYR LLYWODRAETH LEOL

Cyflwyniad

Mae'r Cyngor dan ddyletswydd i lunio a diweddarau'n rheolaidd restr o'r swyddi hynny sydd dan gyfyngiadau gwleidyddol.

Sefydlodd Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 ("Deddf 1989") y cysyniad o gyfyngu gweithgaredd gwleidyddol ar gyfer rhai swyddi dynodedig er mwyn sicrhau bod gweithwyr llywodraeth leol yn wleidyddol ddiuedd.

Gan ddod i rym ar 12 Ionawr 2010, newidiodd Deddf Democratiaeth Leol, Datblygu Economaidd ac Adeiladu 2009 y dull o nodi swyddi sydd â chyfyngiadau gwleidyddol dan Adran 2 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989, a diddymodd y drefn o osod cyfyngiadau gwleidyddol ar staff yn sgil eu lefelau cyflog.

O ganlyniad, adolygodd y Cyngor y swyddi a ystyriwyd fel rhai dan gyfyngiadau gwleidyddol, gan eu hasesu a sicrhau eu bod dan gyfyngiadau gwleidyddol dilys yn rhinwedd y dyletswyddau a gyflawnir ganddynt.

Yn ogystal, adolygydd y Cyngor ddyletswyddau swyddi eraill o fewn y Cyngor i benderfynu a ddylid eu categorio fel rhai dan gyfyngiadau gwleidyddol.

Pwy sy'n cael eu heffeithio?

Mae swyddi sydd dan gyfyngiadau gwleidyddol yn perthyn yn fras i ddau categori, sef un ai "Swyddi Penodedig" neu "Swyddi Sensitif" dan Deddf 1989:

1. Swyddi Penodedig

a) Pennaeth y Gwasanaeth Taledig (Adran 4 Deddf Llywodraeth Leol a Thai) a elwir yn:

Brif Weithredwr o fewn Cyngor Sir Ceredigion

b) y Prif Swyddogion Statudol (dan Deddf 1989)

- Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol wedi'i ddynodi'n Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Cynnal Gwasanaethau Arbenigol neu: Porth Cynnal Gwasanaethau Ymyrraeth wedi'u Targedu o fewn Cyngor Sir Ceredigion
- Prif Swyddog Addysg, a elwir yn Swyddog Arweiniol Corfforaethol – Ysgolion o fewn Cyngor Sir Ceredigion, **a'r**
- Prif Swyddog Cyllid, a elwir yn Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael.

c) Prif Swyddogion Anstatudol. Swyddogion sy'n adrodd i Bennaeth y Gwasanaeth Taledig a/neu Bwyllgorau'r Cyngor, ac eithrio staff ysgrifenyddol/clerigol a elwir yn:

Cyfarwyddwyr Corfforaethol

Swyddogion Arweiniol Corfforaethol:

- **Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Ysgolion**
- **Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Cymorth Cynnar Llesiant Cymunedol a Gwasanaethau Dysgu**
- **Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael**
- **Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Democrataidd**
- **Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Pobl a Threfniadaeth**
- **Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Cynnal - Gwasanaethau Arbenigol**
- **Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Ceredigion - Gwasanaethau Ymyrraeth Wedi'u Targedu**
- **Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Polisi a Pherfformiad**
- **Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol**
- **Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Yr Economi ac Adfywio**
- **Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyswllt Cwsmeriaid**
- **Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu**

d) y Swyddog Monitro (Adran 5 Deddf Llywodraeth Leol a Thai) a elwir yn: **Swyddog Arweiniol Corfforaethol - Cyfreithiol a Llywodraethu (a Swyddog Monitro)** o fewn Cyngor Sir Ceredigion

e) y Prif Swyddog Cyllid (Adran 151 Swyddog Cymdeithas Llywodraeth Leol) a elwir yn: **Prif Swyddog Cyllid/Swyddog Adran 151** o fewn Cyngor Sir Ceredigion

f) Swyddogion sy'n ymarfer pwerau dirprwyedig, h.y. pobl y mae eu swyddi'n cael eu pennu am y tro gan yr awdurdod, mewn rhestr a gedwir yn unol ag adran 1OOG(2) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972. Mae hyn wedi'i osod yn y Cyfansoddiad.

g) Cynorthwywyr grwpiau gwleidyddol

Mae deiliaid yr holl swyddi hyn dan gyfyngiadau gwleidyddol ac nid oes ganddynt yr hawl i gyflwyno apêl i Ddyfarnwr Annibynnol Awdurdodau Lleol Cymru i gael eu heithrio.

2. Swyddi ‘Sensitif’

Mae swydd sensitif yn un sy'n bodloni un, neu'r ddau faen prawf canlynol o ran dyletswyddau:

- Rhoi cyngor rheolaidd i'r awdurdod ei hun, i unrhyw un o bwyllgorau neu is-bwyllgorau'r awdurdod, neu unrhyw gydbwyllgor sy'n cynnwys cynrychiolaeth o'r awdurdod; neu lle mae'r awdurdod yn rhoi trefniadau gweithredu ar waith, i weithrediaeth yr awdurdod; i unrhyw un o bwyllgorau'r gweithrediaeth hwnnw; neu i unrhyw aelod o'r weithrediaeth hwnnw sydd hefyd yn aelod o'r awdurdod.
- Mae hyn yn cynnwys rhoi cyngor nad yw o natur ffeithiol, gan siarad yn rheolaidd â newyddiadurwyr neu ddarlledwyr ar ran yr awdurdod.

Os bodlonir y naill neu'r llall o'r profion uchod, mae'r swydd yn dod yn un “*wleidyddol sensitif*” waeth beth yw'r lefel cyflog.

Ni ddiffinnir “rheolaidd”, ond yn y cyd-destun hwn mae'n golygu mynychu'n fwy aml nag yn achlysurol i gyflwyno adroddiad ffurfiol i Bwyllgor neu i'r Cabinet (Gweithrediaeth). Er enghraifft, mae mynychu mwy nag un o bob tri chyfarfod dros gyfnod o 12 mis yn debygol o olygu bod swydd yn gymwys. Mewn achosion o amheuaeth mae'r Dyfarnwr Annibynnol yn awgrymu y byddai'n ddefnyddiol cadw cofnod o'r canlynol:

- y nifer o weithiau dros y 12 mis diwethaf y mae'r deiliad swydd un ai wedi mynychu, neu ddarparu adroddiad ar gyfer y rhai a restrir uchod, a
- disgrifiad o gynnwys adroddiad o'r fath, a ph'un ai oedd yn cynnwys cyngor neu argymhellion, a ph'un ai oedd angen i'r deiliad swydd siarad yn y cyfarfod ai peidio.

Mae Penaethiaid Ysgolion, athrawon a darlithwyr wedi'u heithrio o gyfyngiadau gwleidyddol dan a2(10) o'r Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai, ac ni ystyrir eu bod â 'swyddi dan gyfyngiadau gwleidyddol' beth bynnag yw eu rôl.

Pa gyfyngiadau a osodir ar weithwyr mewn perthynas â gweithgaredd gwleidyddol?

Mae Rheoliadau Swyddogion Llywodraeth Leol (Cyfyngiadau Gwleidyddol) 1990 (SI 990/851) yn ymgorffori nifer o gyfyngiadau gwleidyddol o fewn contractau cyflogaeth deiliaid swyddi sydd dan gyfyngiadau gwleidyddol. Mae'r cyfyngiadau'n berthnasol i'r gweithwyr bob amser tra maent yn eu swyddi.

Mae holl weithwyr yr awdurdod lleol, gan gynnwys crefftwyr a gweithwyr llaw, yn dod dan gwmpas y Ddeddf, gan gynnwys swyddi rhan-amser. Mae Rhannau I a II o'r Rheoliadau'n effeithio ar weithwyr sydd dan gyfyngiadau gwleidyddol yn unol ag Adran 2 o Ddeddf 1989.

Mae gweithwyr sydd gan gyfyngiadau gwleidyddol wedi'u gwahardd rhag y canlynol:

Rhan I – Telerau Penodi ac Amodau Cyflogaeth

1. Cyhoeddi (neu achosi, awdurdodi neu ganiatáu i unrhyw arall gyhoeddi) eu bod yn sefyll, neu'n bwriadu sefyll i'w hethol fel aelod o:

- Gyngor Sir (awdurdod lleol) dan ystyr 21(1) neu (2) o'r Ddeddf
- Tŷ'r Cyffredin
- Senedd Ewrop
- Senedd Yr Alban
- Llywodraeth Cymru

Sylwer: Mewn perthynas ag ymgeisio ar gyfer Tŷ'r Cyffredin, os bydd gweithiwr yn rhoi rhybudd ysgrifenedig i'r awdurdod ei fod am roi'r gorau i'w swydd am ei fod ef neu hi'n bwriadu cyhoeddi neu achosi, awdurdodi neu ganiatáu i rywun arall gyhoeddi, ei fod yn sefyll, neu'n bwriadu sefyll i gael ei ethol ar gyfer y corff hwnnw mewn etholiad sydd i ddod, bydd penodiad y gweithiwr yn dod i ben ar unwaith. Y Cyngor sydd i benderfynu yn ôl ei ddisgresiwn p'un ai i ailsefydlu gweithiwr sy'n rhoi'r gorau i'w swydd, ac yna'n ymladd a cholli etholiad.

At ddibenion y paragraff hwn ystyrir bod etholiad ar fin dod:-

(a) yn achos etholiad cyffredinol, os ydy'r dyddiad y bwriedir diddymu'r Senedd cyn yr etholiad hwnnw wedi'i gyhoeddi'n swyddogol; neu

(b) yn achos is-etholiad, os ydy'r swydd y cynhelir yr etholiad ar ei chyfer wedi dod yn wag. Dylai gweithwyr nodi na wneir unrhyw daliad yn lle rhybudd dan amgylchiadau o'r fath.

2. Gweithredu fel asiant etholiad, neu is-asiant i ymgeisydd ar gyfer etholiad fel aelod o un o'r uchod.

3. Bod yn swyddog gyda phlaid wleidyddol, neu unrhyw gangen o blaid, neu'n aelod o unrhyw bwyllgor neu is-bwyllgor plaid neu gangen, os yw eu dyletswyddau'n debygol o gynnwys:

- cymryd rhan yn y gwaith cyffredinol o reoli'r blaid, neu'r gangen; neu
- gweithredu ar ran y blaid neu'r gangen i ddelio â phobl ar wahân i aelodau'r blaid, neu aelodau o blaid wleidyddol arall sy'n gysylltiedig â'r blaid.

4. Canfasio ar ran plaid wleidyddol neu ar ran unigolyn sy'n sefyll, neu'n bwriadu sefyll i'w ethol ar gyfer un o'r cyrff a grybwyllir.

Rhan II – Telerau ac Amodau Ychwanegol

1. Siarad â'r cyhoedd yn gyffredinol, neu ag adran o'r cyhoedd gyda'r bwriad amlwg o ennyn cefnogaeth gyhoeddus i blaid wleidyddol.
2. **(a)** cyhoeddi unrhyw waith ysgrifenedig neu artistig os mai ef neu hi yw'r awdur (neu'n un o'r awduron), neu unrhyw waith ysgrifenedig neu gasgliad o waith artistig y bu wrthi'n ei olygu; neu

(b) achosi, awdurdodi neu ganiatáu i unrhyw un arall gyhoeddi gwaith neu gasgliad o'r fath, os yw'r gwaith i'w weld yn ennyn cefnogaeth gyhoeddus i blaid wleidyddol.

Sylwer: Mae hyn yn berthnasol mewn perthynas â chyhoeddi ar gyfer y cyhoedd yn gyffredinol neu adran o'r cyhoedd yn unig, ac nid yw'n atal arddangos poster neu ddogfen arall ar eiddo y mae deiliad y swydd yn byw ynddo, neu ar gerbyd neu nwydd a ddefnyddir ganddynt. Nid yw'r cyfyngiadau yn Rhan II o'r rheoliadau'n atal y gweithiwr rhag ymgymryd â'r gweithgareddau hyn i'r fath raddau ag sydd angen er mwyn perfformio'i ddyletswyddau swyddogol yn iawn.

Beth sy'n digwydd os bydd gweithwyr yn anwybyddu'r cyfyngiadau hyn?

Mae'r cyfyngiadau ar weithgaredd gwleidyddol wedi'u hymgorffori yng nghontractau cyflogaeth deiliaid swyddi sydd dan gyfyngiadau gwleidyddol, ac felly bernir bod anwybyddu'r cyfyngiadau'n drosedd y delir â hi'n unol â chymau disgyblu'r Awdurdod.

Y drefn ar gyfer apelio yn erbyn cael eich cynnwys ar y rhestr o swyddi sensitif

Gall gweithwyr sydd wedi'u cynnwys ar y rhestr a lunnir gan awdurdodau lleol ar sail eu dyletswyddau apelio yn erbyn cael eu cynnwys os ydyn nhw o'r farn na allant ddylanwadu ar bolisi, neu fod yr awdurdod lleol wedi camddefnyddio'r meini prawf o ran dyletswyddau.

Rôl y Dyfarnwr Annibynnol

Mae'r Ddeddf yn darparu ar gyfer cael Dyfarnwr Annibynnol i roi cyngor cyffredinol i awdurdodau lleol ar ddefnyddio'r meini prawf o ran y swyddi sydd i'w cynnwys ar y rhestr o swyddi gwleidyddol sensitif. Mae'r Dyfarnwr hefyd yn delio ag unrhyw geisiadau gan unigolion sydd am gael eu swydd wedi'i heithrio o'r rhestr swyddi dan gyfyngiadau gwleidyddol, ac mae ganddo/ganddi'r pŵer i fynnu y dylai swydd benodol gael ei chynnwys ar restr y Cyngor o swyddi dan gyfyngiadau gwleidyddol.

Apelio yn erbyn statws cyfyngiadau gwleidyddol

Mae'r cais i eithrio swydd rhag cyfyngiadau gwleidyddol yn dod o du'r Dyfarnwr Annibynnol. Fel rhan o'r broses mae Swyddog Monitro'r Cyngor yn arwyddo Tystysgrif Barn yn datgan bod y swydd/nad yw'r swydd yn cael ei hystyried yn un wleidyddol sensitif yn nhermau'r profion a amlinellir uchod.

Wrth gyfeirio achos at sylw'r Swyddog Monitro, dylai'r aelod staff ddarparu gwybodaeth berthnasol i gefnogi'r cais i eithrio, a dylai Pennaeth y Gwasanaeth perthnasol wirio manylion a chywirdeb ffeithiol y cais. Yna bydd y dystysgrif wedi'i llenwi, y proffil swydd a'r llythyr cais yn cael eu hanfon ymlaen gan yr aelod staff at y Dyfarnwr Annibynnol yn y cyfeiriad isod:

Dyfarnwr Annibynnol Awdurdodau Lleol Cymru
d/o Llywodraeth Cymru
Is-adran Polisi Llywodraeth Leol
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

6. Penodiadau Newydd

Pan wneir penodiadau newydd ar gyfer swyddi sydd o fewn y categorïau sensitif, rhaid i'r llythyr penodi gyfeirio at y ffaith bod y swydd dan gyfyngiadau gwleidyddol, a lle bo'n berthnasol, rhaid sicrhau bod y gweithiwr yn gwybod bod y swydd dan gyfyngiadau gwleidyddol, a pha gamau sydd angen eu cymryd os yw am apelio i'r Dyfarnwr Annibynnol.

Bydd y Dyfarnwr Annibynnol yn ystyried ceisiadau i eithrio gan unigolion sydd wedi cael cynnig swydd gyda chyfyngiadau gwleidyddol, ond ni fydd yn derbyn ceisiadau gan rai sy'n ystyried gwneud cais am swydd o'r fath yn unig.

Pan fydd aelod staff wedi sicrhau eithriad gan Gyngor arall, ni fydd yr eithriad hwnnw'n trosglwyddo pan gaiff ei benodi i swydd gyda'r Cyngor newydd, a bydd angen gwneud cais o'r newydd am eithriad.

7. Cofrestr

Mae gan Awdurdodau Lleol ddyletswydd i gynnal rhestr o swyddi a ystyrir fel rhai gyda chyfyngiadau gwleidyddol. Swyddog Monitro'r Cyngor sy'n gyfrifol am gynnal y rhestr hon a dylid rhoi gwybod iddo ef neu hi am unrhyw newidiadau.

Gwybodaeth Bellach

Os oes gennych chi unrhyw gwestiynau am gynnwys y tudalennau hyn neu ddarpariaethau'r Ddeddf, dylech gysylltu â:

- **SAC – Pobl a Threfniadaeth**
- **Swyddog Monitro**

Ionawr 2020

Cyngor Sir CEREDIGION County Council
Pobl a Threfniadaeth | People and Organisation
Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu | Legal and Governance

DRAFFT

Cyfyngiadau Gwleidyddol ar Weithwyr Llywodraeth Leol

www.ceri.ceredigion.gov.uk

Awdur: Adnoddau Dynol, Pobl a Threfniadaeth
Swyddog Monitro, Gwasanaethau Cyfreithiol a
Llywodraethu

Cymeradwywyd gan y

Cabinet:

Dyddiad Cyhoeddi:

Dyddiad Adolygu:

DRAFT

CYFYNGIADAU GWLEIDYDDOL AR WEITHWYR LLYWODRAETH LEOL

Cyflwyniad

Mae Cyngor Sir Ceredigion (“y Cyngor”) o dan ddyletswydd i lunio a diweddarau’n rheolaidd restr o’r swyddi hynny sydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol.

Sefydlodd Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 (“Deddf 1989”) y cysyniad o gyfyngu gweithgarwch gwleidyddol ar gyfer rhai swyddi dynodedig er mwyn sicrhau bod gweithwyr llywodraeth leol yn wleidyddol ddiuedd.

Gan ddod i rym ar 12 Ionawr 2010, newidiodd Deddf Democratiaeth Leol, Datblygu Economaidd ac Adeiladu 2009 y dull o nodi swyddi sydd â chyfyngiadau gwleidyddol o dan Adran 2 Deddf 1989, a diddymodd y drefn o osod cyfyngiadau gwleidyddol ar staff yn sgil eu lefelau cyflog.

O ganlyniad, adolygodd y Cyngor y swyddi a ystyriwyd fel rhai o dan gyfyngiadau gwleidyddol, gan asesu a sicrhau eu bod o dan gyfyngiadau gwleidyddol dilys yn rhinwedd y dyletswyddau a gyflawnir ganddynt.

Yn ogystal, adolygodd y Cyngor ddyletswyddau swyddi eraill o fewn y Cyngor i benderfynu a ddylid eu categoreiddio fel rhai sydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol.

Pwy sy’n cael eu heffeithio?

Mae swyddi o dan gyfyngiadau gwleidyddol yn perthyn yn fras i ddau gategori, sef naill ai ‘Swyddi Penodedig’ (h.y. mae’r swyddi hyn wedi’u henwi’n benodol yn y ddeddfwriaeth fel swyddi sydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol – gweler Categori 1 isod) neu ‘Swyddi Sensitif’ (mae’r ‘swyddi sensitif’ hyn hefyd o dan gyfyngiadau gwleidyddol, ond mae eu diffiniad yn fwy eang – gweler Categori 2 isod) o dan Ddeddf 1989:

Categori 1 – Swyddi Penodedig

- a) y **Prif Weithredwr** (Adran 4 Deddf 1989) (a elwid gynt yn Bennaeth y Gwasanaeth Taledig) o fewn y Cyngor
- b) y **Prif Swyddogion Statudol**:
 - Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol sydd ar hyn o bryd yn rhan o gyfrifoldebau Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Cynnal – Gwasanaethau Arbenigol Gydol Oes o fewn Cyngor Sir Ceredigion (a’r ‘Unigolyn Cyfrifol’);
 - Y Prif Swyddog Addysg, a elwir yn Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Ysgolion a Diwylliant o fewn y Cyngor;
 - Y Prif Swyddog Cyllid, a elwir yn Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael (a’r Swyddog Adran 151) o fewn y Cyngor;

- Pennaeth y Gwasanaethau Democrataidd, a elwir yn Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Democrataidd o fewn y Cyngor; a'r
 - Swyddog Monitro (Adran 5 Deddf 1989), a elwir yn Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu (a'r Swyddog Monitro) o fewn y Cyngor.
- c) **Prif Swyddogion Anstatudol.** Swyddogion sy'n adrodd i'r Prif Weithredwr a / neu Bwyllgorau'r Cyngor (ac eithrio staff ysgrifenyddol / clercol) a elwir yn:

Cyfarwyddwyr Corfforaethol

Swyddogion Arweiniol Corfforaethol:

- Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Ysgolion a Diwylliant
 - Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Cymorth Cynnar
 - Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyllid a Chaffael
 - Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Democrataidd
 - Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Pobl a Threfniadaeth
 - Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Cynnal – Gwasanaethau Arbenigol Gydol Oes
 - Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Porth Gofal – Gwasanaethau Ymyrraeth Wedi'i Thargedu
 - Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Polisi, Perfformiad a Diogelu'r Cyhoedd
 - Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Priffyrdd a Gwasanaethau Amgylcheddol
 - Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Economi ac Adfywio
 - Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Cyswllt Cwsmeriaid
 - Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu
- d) **Swyddogion sy'n ymarfer pwerau dirprwyedig**, h.y. pobl y mae eu swyddi'n cael eu pennu am y tro gan yr awdurdod mewn rhestr (a nodir yng Nghyfiansoddiad y Cyngor) a gedwir yn unol ag Adran 100G(2) Deddf Llywodraeth Leol 1972, sy'n nodi (yn Saesneg yn unig):
- (2) *A principal council shall maintain a list—*
- specifying those powers of the council which, for the time being, are exercisable from time to time by officers of the council in pursuance of arrangements made under this Act or any other enactment for their discharge by those officers; and*
 - stating the title of the officer by whom each of the powers so specified is for the time being so exercisable.*
- e) **Cynorthwywyr grwpiau gwleidyddol.** Mae deiliaid yr holl swyddi hyn o dan gyfyngiadau gwleidyddol ac nid oes ganddynt yr hawl i gyflwyno apêl i'r Dyfarnwr Annibynnol i gael eu heithrio.

Categori 2 – Swyddi 'Sensitif'

Mae swydd sensitif hefyd o dan gyfyngiadau gwleidyddol, ac yn un sy'n bodloni un neu'r ddau o'r meini prawf canlynol o ran dyletswyddau:

- Rhoi cyngor rheolaidd i'r Cyngor ei hun, i unrhyw un o Bwyllgorau neu Is-bwyllgorau'r Cyngor neu unrhyw Gydbwyllgor sy'n cynnwys cynrychiolaeth o'r Cyngor; neu lle mae'r Cyngor yn rhoi trefniadau gweithredu ar waith, i Weithrediaeth y Cyngor; i unrhyw un o Bwyllgorau'r Weithrediaeth honno; neu i unrhyw Aelod o'r Weithrediaeth honno sydd hefyd yn Aelod o'r Cyngor.
- Mae hyn yn cynnwys rhoi cyngor nad yw o natur ffeithiol, gan siarad yn rheolaidd â newyddiadurwyr neu ddarlledwyr ar ran yr awdurdod.

Os bodlonir y naill neu'r llall o'r profion uchod, mae'r swydd yn dod yn un 'wleidyddol sensitif', waeth beth yw lefel y cyflog, ac felly mae'n un sydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol.

Ni ddiffinnir 'rheolaidd', ond yn y cyd-destun hwn mae'n golygu mynychu'n fwy aml nag yn achlysurol i gyflwyno adroddiad ffurfiol i Bwyllgor neu'r Cabinet (Y Weithrediaeth) e.e. mae mynychu mwy nag 1 o bob 3 chyfarfod dros gyfnod o 12 mis yn debygol o olygu bod swydd yn gymwys. Mewn achosion o amheuaeth, mae'r Dyfarnwr Annibynnol yn awgrymu y byddai'n ddefnyddiol cadw cofnod o'r canlynol:

- y nifer o weithiau dros y 12 mis diwethaf y mae deiliad swydd naill ai wedi mynychu neu ddarparu adroddiad ar gyfer y rhai a restrir uchod, a
- disgrifiad o gynnwys adroddiad o'r fath, a oedd yn cynnwys cyngor neu argymhellion, ac a oedd angen i'r deiliad swydd siarad yn y cyfarfod ai peidio.

Mae Penaethiaid Ysgolion, Athrawon a Darlithwyr wedi'u heithrio o gyfyngiadau gwleidyddol o dan Adran 2 (10) Deddf 1989, ac ni ystyrir eu bod â 'swyddi sydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol' beth bynnag yw eu rôl.

Pa gyfyngiadau a osodir ar weithwyr mewn perthynas â gweithgarwch gwleidyddol?

Mae Rheoliadau Swyddogion Llywodraeth Leol (Cyfyngiadau Gwleidyddol) 1990 (SI 990/851) ('Rheoliadau 1990') yn ymgorffori nifer o gyfyngiadau gwleidyddol o fewn contractau cyflogaeth deiliaid swyddi sydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol. Mae'r cyfyngiadau'n berthnasol i weithwyr y Cyngor bob amser tra maent yn eu swyddi.

Mae holl weithwyr y Cyngor, gan gynnwys crefftwyr a gweithwyr llaw, yn dod o dan gwmpas Rheoliadau 1990, gan gynnwys swyddi rhan-amser. Mae Rhannau I a II o Reoliadau 1990 yn effeithio ar weithwyr sydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol yn unol ag Adran 2 Deddf 1989.

Mae gweithwyr sydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol wedi'u gwahardd rhag y canlynol:-

Rhan I – Telerau Penodi ac Amodau Cyflogaeth

1. Cyhoeddi (neu achosi, awdurdodi neu ganiatáu i unrhyw un arall gyhoeddi) eu bod yn sefyll neu'n bwriadu sefyll i'w hethol fel aelod o:

- Gyngor Sir (awdurdod lleol) o dan ystyr adran 21(1) neu (2) Deddf 1989
- Tŷ'r Cyffredin
- Senedd yr Alban
- Llywodraeth Cymru

Sylwer, mewn perthynas ag ymgeisio ar gyfer Tŷ'r Cyffredin, os bydd gweithiwr yn rhoi rhybudd ysgrifenedig i'r Cyngor ei fod am roi'r gorau i'w swydd am ei fod yn bwriadu cyhoeddi neu achosi, awdurdodi neu ganiatáu i rywun arall gyhoeddi, ei fod yn sefyll neu'n bwriadu sefyll i gael ei ethol ar gyfer y corff hwnnw mewn etholiad sydd i ddod, bydd penodiad y gweithiwr yn dod i ben ar unwaith. Y Cyngor sydd i benderfynu yn ôl ei ddisgresiwn a ddylid ailsefydlu gweithiwr sy'n rhoi'r gorau i'w swydd, ac yna'n ymladd ac yn colli etholiad.

At ddibenion y paragraff hwn, ystyrir bod etholiad ar fin dod:-

- a) yn achos etholiad cyffredinol, os ydy'r dyddiad y bwriedir diddymu'r Senedd cyn yr etholiad hwnnw wedi'i gyhoeddi'n swyddogol; neu
 - b) yn achos is-etholiad, os ydy'r sedd y cynhelir yr etholiad ar ei chyfer wedi dod yn wag. Dylai gweithwyr nodi na wneir unrhyw daliad yn lle rhybudd o dan amgylchiadau o'r fath.
2. Gweithredu fel asiant etholiad neu is-asiant ar gyfer ymgeisydd sy'n sefyll i'w ethol fel aelod o un o'r uchod.
 3. Bod yn swyddog gyda phlaid wleidyddol, neu unrhyw gangen o blaid, neu'n aelod o unrhyw bwyllgor neu is-bwyllgor plaid neu gangen, os yw eu dyletswyddau'n debygol o gynnwys:-
 - cymryd rhan yn y gwaith cyffredinol o reoli'r blaid, neu'r gangen; neu
 - gweithredu ar ran y blaid neu'r gangen i ddelio â phobl ar wahân i aelodau'r blaid, neu aelodau o blaid wleidyddol arall sy'n gysylltiedig â'r blaid.
 4. Canfasio ar ran plaid wleidyddol neu ar ran unigolyn sy'n sefyll neu sy'n bwriadu sefyll i'w ethol ar gyfer un o'r cyrff a grybwyllir.

Rhan II – Telerau ac Amodau Ychwanegol

1. Siarad â'r cyhoedd yn gyffredinol, neu ag adran o'r cyhoedd, gyda'r bwriad amlwg o ennyn cefnogaeth gyhoeddus i blaid wleidyddol.
2. (a) cyhoeddi unrhyw waith ysgrifenedig neu artistig os mai ef neu hi yw'r awdur (neu un o'r awduron), neu unrhyw waith ysgrifenedig neu gasgliad o waith artistig y bu wrthi'n ei olygu; neu
 - (b) achosi, awdurdodi neu ganiatáu i unrhyw un arall gyhoeddi gwaith neu gasgliad o'r fath, os yw'r gwaith i weld yn ennyn cefnogaeth gyhoeddus i blaid wleidyddol.

Sylwer: Mae hyn yn berthnasol mewn perthynas â chyhoeddi ar gyfer y cyhoedd yn gyffredinol neu adran o'r cyhoedd yn unig, ac nid yw'n atal arddangos poster

neu ddogfen arall ar eiddo y mae deiliad y swydd yn byw ynddo, neu ar gerbyd neu nwydd a ddefnyddir ganddynt. Nid yw'r cyfyngiadau yn Rhan II o'r rheoliadau'n atal y gweithiwr rhag ymgymryd â'r gweithgareddau hyn i'r graddau sy'n angenrheidiol er mwyn cyflawni'i ddyletswyddau swyddogol yn iawn.

3. Beth sy'n digwydd os bydd gweithwyr yn anwybyddu'r cyfyngiadau hyn?

Mae'r cyfyngiadau ar weithgarwch gwleidyddol wedi'u hymgorffori yng nghontractau cyflogaeth deiliaid y swyddi sydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol, ac felly bernir bod unrhyw achos o fynd yn groesi i'r cyfyngiadau'n drosedd y delir â hi'n unol â gweithdrefnau disgyblu'r Cyngor.

4. Y drefn ar gyfer apelio yn erbyn cael eich cynnwys ar y rhestr o swyddi sensitif

Gall gweithwyr sydd wedi'u cynnwys ar y rhestr a lunnir gan y Cyngor ar sail eu dyletswyddau apelio yn erbyn cael eu cynnwys os ydyn nhw o'r farn na allant ddylanwadu ar bolisi, neu fod y Cyngor wedi camddefnyddio'r meini prawf o ran dyletswyddau.

5. Rôl y Dyfarnwr Annibynnol

Mae'r Ddeddf yn darparu ar gyfer cael Dyfarnwr Annibynnol i roi cyngor cyffredinol i awdurdodau lleol (e.e. y Cyngor) ynghylch defnyddio'r meini prawf o ran y swyddi sydd i'w cynnwys ar y rhestr o swyddi sy'n wleidyddol sensitif. Mae'r Dyfarnwr hefyd yn delio ag unrhyw geisiadau gan unigolion sydd am gael eu swydd wedi'i heithrio o'r rhestr o swyddi sydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol, ac mae ganddo / ganddi'r pŵer i fynnu y dylai swydd benodol gael ei chynnwys ar restr y Cyngor o'r swyddi sydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol.

6. Apelio yn erbyn statws cyfyngiadau gwleidyddol

Cyflwynir cais i'r Dyfarnwr Annibynnol i eithrio swydd rhag cyfyngiadau gwleidyddol. Fel rhan o'r broses mae Swyddog Monitro'r Cyngor yn arwyddo Tystysgrif Barn yn datgan bod y swydd / nad yw'r swydd yn cael ei hystyried yn un wleidyddol sensitif yn nhermau'r profion a amlinellir uchod.

Wrth gyfeirio achos at sylw'r Swyddog Monitro, dylai'r gweithiwr ddarparu gwybodaeth berthnasol i gefnogi'r cais i eithrio, a dylai'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol perthnasol wirio manylion a chywirdeb ffeithiol y cais. Yna bydd y dystysgrif wedi'i llenwi, proffil y swydd a'r llythyr cais yn cael eu hanfon ymlaen gan y gweithiwr at y Dyfarnwr Annibynnol yn y cyfeiriad isod:

Dyfarnwr Annibynnol Awdurdodau Lleol Cymru,
d/o Llywodraeth Cymru,
Is-adran Polisi Llywodraeth Leol,
Parc Cathays,
Caerdydd,
CF10 3NQ.

7. Penodiadau Newydd

Pan wneir penodiadau newydd ar gyfer swyddi sydd o fewn y categorïau sensitif, rhaid i'r llythyr penodi gyfeirio at y ffaith bod y swydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol, a lle bo'n berthnasol, rhaid sicrhau bod y gweithiwr yn gwybod bod y swydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol a pha gamau sydd angen eu cymryd os yw am apelio i'r Dyfarnwr Annibynnol. Bydd y Dyfarnwr Annibynnol yn ystyried ceisiadau i eithrio gan unigolion sydd wedi cael cynnig swydd sydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol, ond ni fydd yn derbyn ceisiadau gan rai sy'n ystyried gwneud cais am swydd o'r fath yn unig.

Pan fydd gweithiwr wedi sicrhau eithriad gan Gyngor arall, ni fydd yr eithriad hwnnw'n trosglwyddo pan gaiff ei benodi i swydd gyda'r Cyngor newydd, a bydd angen gwneud cais o'r newydd am eithriad.

8. Cofrestr

Mae gan y Cyngor ddyletswydd i gadw rhestr o swyddi a ystyrir fel rhai sydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol. Swyddog Monitro'r Cyngor sy'n gyfrifol am gadw'r rhestr hon a dylid rhoi gwybod iddo ef neu hi am unrhyw newidiadau.

9. Gwybodaeth bellach

Os oes gennych chi unrhyw gwestiynau am gynnwys y tudalennau hyn neu ddarpariaethau'r Ddeddf, dylech gysylltu â'r:

- **Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Pobl a Threfniadaeth**
- **Swyddog Monitro / Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu**

Ionawr 2022